

LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIO

LIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

HOSTE ILUSTRE

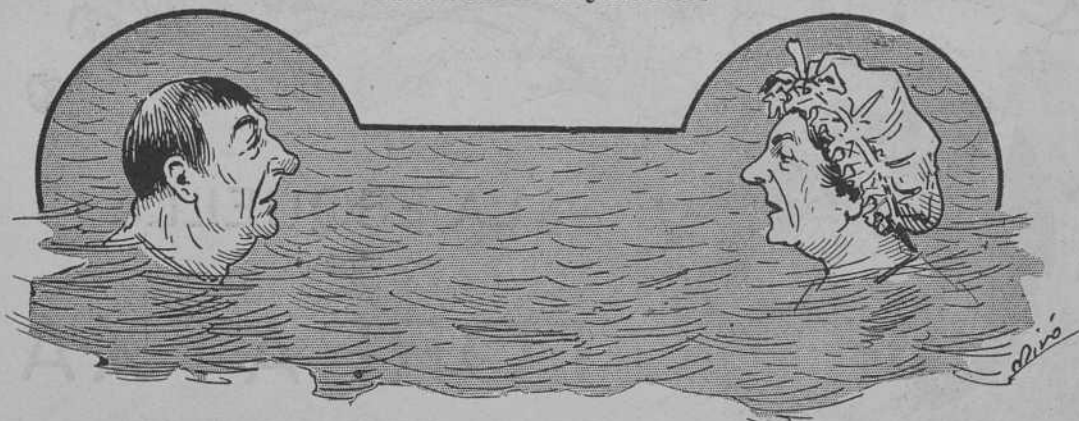

B. PÉREZ GALDÓS

Eminent novelista espanyol y autor de la comedia *Mariucha*.

Fot. Franzen

FILOSOFÍA AQUÁTICA

—Avans d' inventarse l' aygua, ¿ahónt se banyava la gent?
—Y un' altra cosa: ¿cóm devían arreglars' ho 'ls pobres taberners?

CRÓNICA

JA té sort en Cavestany de que Nerón no s' hi pot tornar. Si 'l célebre y caparrut emperador visqués, y fos amo de Roma y per consegüent d' Espanya, 'l poeta (?) Cavestany se 'n faria deu pedras de haverlo portat á la escena, en la forma en que ho ha fet, es á dir: posantlo en ridícul.

Lo menos, lo menos, després de tustarli el cap, y notant que sonava á buyt, hauria dit: —Rebaquet! Feune talladas, poseulo á bullir á la caldera y repartiulo á la virám del meu imperial palau. A lo menos que se 'n aprofitin las gallinas y 'ls pollastres, que després ja vindrán rostits á la meva taula en els grans festins. Es aquesta l' única manera que trobo de aprofitar adequadament la sustancia poética de aquest académich de la llengua.

Nerón tenia cops aixís. Quan un home li feya nosa 'l suprimia, destinant el seu cos á engreixar las murenas dels seus estanys. ¿Per qué aquests peixos havían de ser de millor condició que la virám dels seus corrals, si aquells y aquesta per un igual estavan destinats al regalo de son imperial paladar?

La vida de Nerón, el seu carácter neurasténich, las sevas rarasas y crueltats quedaren eternament esculpidas per la ploma de Suetoni en sa famosa *Historia dels dotze Césars*. No hi ha ningú dotat de una mitjana instrucció que no conegui aquest llibre, que ofereix els atractius de una extraordinaria amenitat.

El dramaturg italiá Pietro Cossa aná á beure en aquestas fonts, quan tractá de donar vida escénica á la figura del célebre emperador. Y aixís creá un hermós drama, ó millor dit una comedia trágica, que fa riure y esborrona alternativament, ab la successió de sos estrambótichs epissodis. En Novelli, el gran genérich del teatro modern, ha fet de l' obra del seu paísá una de sas més pasmosas creacions. Nerón viu encarnat en la seva persona, ab todas las fosforecencias de la passió y de la locura, de la crueltat y de la cobardía. Qui haja vist l' obra de 'n Cossa interpretada per en Novelli, difícilment podrá olvidar may més aquella figura arrancada á la historia pera ser portada á l' escena ab todas las sugestions de un art superior, exhuberant de vida y de realitat.

Ignoro si 'l nostre Cavestany coneix l' obra de 'n Cossa y la interpretació de 'n Novelli: m' inclino á creure que no... D' altra manera á la seva fama de poeta de poca sustancia y d' autor d' escassa conciencia hi hauria de afegir la taixa de temerari.

Qualsevol crítich, á imitació de la guardia civil ab els cassadors furtius, tindria més que 'l dret el deber de recullirli la lira, dihentli:

—Ep, mestre: aquest terreno está vedat.

Y no se 'n escaparia sense pagar la multa.

La seva concepció del Nerón—si 'l nom de concepció mereix—més que ab un personatge de la Historia romana, té punts de semblansa y de contacte ab *D. Juan Tenorio*.

El Nerón de 'n Cavestany es un calavera en tota l' extensió de la paraula. Desde que apareix en la taberna rodejat dels desenfrenats esclaus, que ab ell s' han dedicat á atracar als pacífichs viandants, á favor de las tenebras de la nit, fins qu' en els corredors del Circo fa la seva última declaració á son adorat torment, y no podentne treure res l' entrega á las feras, no es més que un galán de comedia, ab tots els convencionalismes propis dels galans.

Nerón ha vist á la noya y se 'n ha prenat. La vol á tota costa, y la fa buscar pels seus pretorians, que tant aviat la troban, com se 'ls fa fonedissa. Per últim li portan al palau, y allí res. Per més que Nerón li pinta l' amor ab termes molt fins, no 's dona per convensuda. L' emperador fa calar foch á Roma, com si 'ls ardors que sent per la noya s' haguessin de convertir en el foch devorador de una gran ciutat, y tampoch logra res d' ella; al contrari la noya es cristiana, y al veure que l' emperador atribueix l' incendi de Roma als cristians (bonica manera d' enamorarla) sent per ell un horror més gran que may. Per últim ve l' escena del Circo. La noya está en els calabossos, ab altrás verges cristianas com ella. Quan las treuhen pera portarlas á l' arena, á n' ella la fan quedar. Y al poch rato apareix Nerón, tot ell fet un pá d' or, á realisar l' última tentativa d' enamorament, que resulta tan inútil com todas las anteriors, y llavors, frenétich, desesperat, l' envia á morir destrossada per las feras.

—Ja que tú no te l' has poguda menjar—deu pensar l' home—que se la menjin las panteras y 'ls tigrés.

Y cau el teló, que millor hauria sigut que no hagués arribat á alsarse.

Vamos á veure, Sr. Cavestany, parlém á pams.

Suposis que vosté es un home possehit de las passións y revestit ab el poder omnipotent del emperador romá. Un home expedit á tot serho, que tot ho reventa, que tot ho destrueix y ho malmena, quan troba un obstacle en el seu camí. Un fill descastat que arriba fins al extrém de fer matar á la seva propia mare. Sent un monetro de aquesta naturalesa, se concebeix que pogués enamorar-se de una noya maca; pero sols ab el desitj de possehirla y disfrutarla; lo que no 's pot admetre es que se 'n enamorés ab bons intents, es á dir: ab l'afany de conquistarla, de rendirla, de arrancar dels seus llabris una frase de amor...

Donchs aixó y sols aixó es lo que li fa fer al seu Nerón, convertintlo, més qu' en monstro de maldat en un babiaca, en un tonto. ¿Cóm s' explica que haventli portat la noya á casa seva, ell, un tirá que á la seva voluntat y als seus capritxos res s' opo-sava, respecti la flor de la seva virginitat, tenint com tenia tants medis de desfallarla? ¿Y cóm se compren qu' en un moment de rabiós despit, l' entregui verge y pura á ser devorada per las feras?

¿Veu com es veritat, lo que avants li deya? Nerón, si visqués, li faria pagar car l' haverlo tractat ab tan poca consideració. Certas ofensas no 's perdonan.

Jo ja ho veig. El Sr. Cavestany no 's preocupa poch ni molt de la psicologia dels seus personatjes, y menos encare dels recorts que d' ells ha conservat l' historia.

La qüestió es adoptar qual-sevol assumpto, com á pretext pera escriure ratllas curtas. Versos, versos y res més que versos. Versos sense poesia, versos buyts, que quant més buyts més be sonin. No hi vol dir res que siguin ripiosos, mentres resultin musicals.

Tot ho ha de ser fals en aquesta classe de produccions: la forma y 'l fondo, els personatjes y l' ambient.

¿Quí coneixeria als companys de Nerón, á Séneca y Lucano, tal com els pinta 'l Sr. Cavestany? El primer, més que un filosof, sembla un ayo humil, que no gosa á treure's las paraulas de la boca, sempre refunfuyant davant de las maldats del seu deixeble. En cambi Lucano, á lo millor, s' arranca ab una sátira contra Nerón, que li costa la vida.

Per cert que 'l Sr. Cavestany califica aquella sátira de balada.

¡Una balada en temps del imperi romá!

Y á un escriptor, á un poeta que ignora que la balada es un género literari que va naixer á la Provensa, en el sigle XII, es á dir més de onze sigles després de Lucano, 'l nom-

bran aquí á Espanya académich de la llengua! Veritat es que al mateix temps, en Silvela 'l fa diputat de la majoria... y váyase lo uno por lo otro. ¡Pobra Espanya!

P. DEL O.

ORFANET

SONET

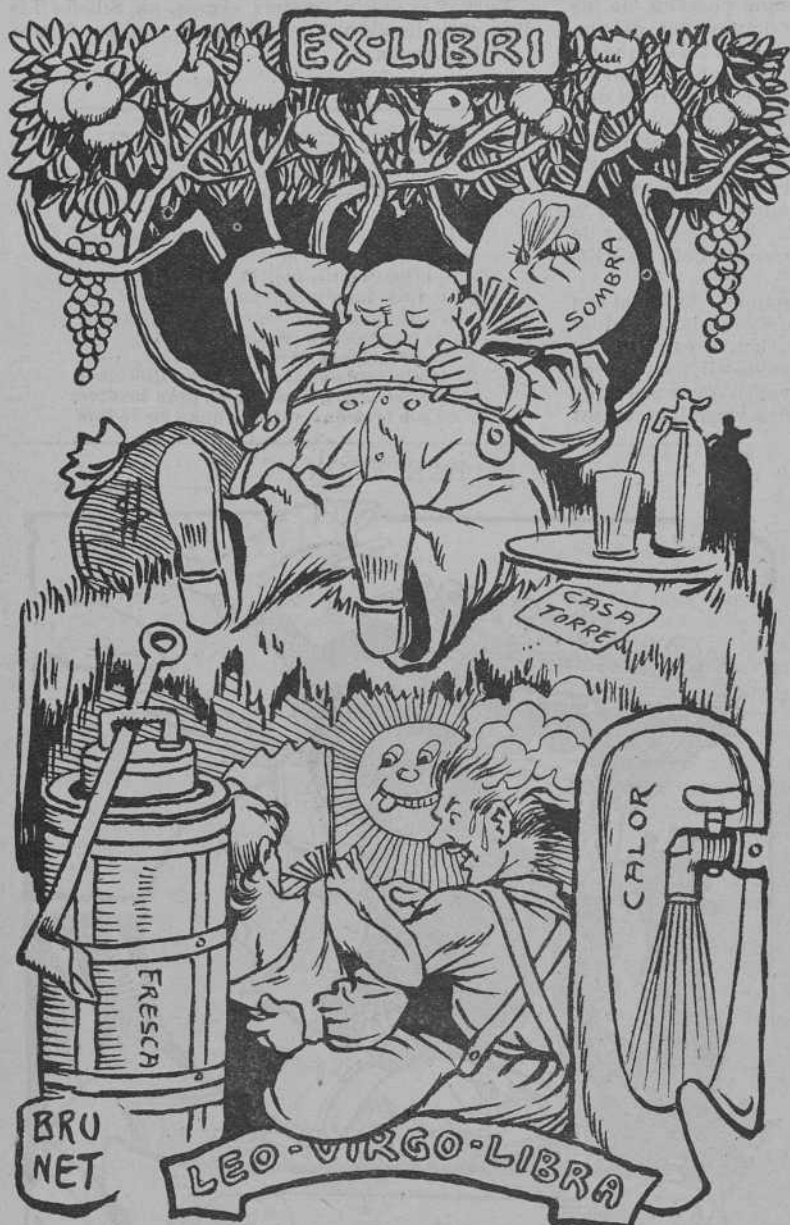
L' altre día 'l suspir últim donava la mare d' aquell nen qu' aquí gemia.
¿No l' heu sentit, pobret, com ne glatía y ab quin dolor més fondo suspirava?
L' orfenet, ans d' abir prou la buscava pe 'ls recóns de sa casa, quan sa tía li va dir que á 'n al cel la trobaria.
Y de allavors que al cel els seus ulls clava.
Prou son pare l' estima ab gran tendresa y en sos brassos l' estreny quan ve de fora

¡A BARCELONA!

En Pérez Galdós portantnos la seva Mariucha.

DE RIGUROSA ACTUALITAT

Ex-libris de la calor.

omplintli de petóns front cara y galta;
pero al noy may el deixa la tristesa,
y al besarlo son pare sempre plorat...
¡Si 'ls petóns de sa mare eran tant dolços!

PERE LLAVERIA Y ESTIVILL

UNA NOVA BELLA

— Ah permis...

— Endavant!

— ¿Es vosté l'empresari?

— Sí, senyoreta; pero si desitja algún palco ó localitat, es precis que vaji á contaduría: allí trobará l'encarregat.

— No, senyor; no es qüestió d'aixó: es assumpto de teatro. Jo voldria sortir.

— Digui á aquest minyó que hi ha aquí fora assentat que l'acompanyi; ell li ensenyará la porta.

— Vull dir que desitjaría sortir sobre las taulas, treballar en aquest local.

— ¡Ah! Vé per contractarse. ¿Per fer de qué?

— De bella.

— ¿Vol dir de Brígida ó d'Urganda?... Vamos, no es adulació, senyoreta; pero 'm sembla que no té encare edat per fer aquests papers.

— ¿Quíns papers?

— Els de característica, de senyora anciana...

— Pero si no parlo d'aixó: jo 'm presento com á bella, com á dona hermosa...

— ¡Acabáramos!...

— Sí, senyor: en vista de que ara en els teatros lo qu'está de moda son las belleas y com que una servidora, mal m'está 'l dirho, no soch del tot despreciable, m'he dit á mi mateixa: Ciscona, quan l'ocasió passa s'ha d'aprofitar. «Palillos á la mar,» com solía dir un sargento que va enrahonar ab mí més de tres senmanas, y á veure si presentante en un escenari 't guanyas honradament la vida, sense haver de sufrir las imperinencias dels amos. Perque, á vosté ja li puch dir: jo serveixo.

— Segóns per qué, no ho dupto gens.

— Segóns per qué, y per tot. Pero cregui que ja n'estich tipa. Avuy el senyoríu vol molta feyna y pochos quartos. No es que 'ls amos que ara tinch siguin dels més dolents que corren: el senyor, sobre tot, es molt amable y condescendent y en els quatre mesos que fa que soch á la casa ja m'ha regalat una pastilla de sabó d'olor y unas lligacamas; pero la senyora... alló no 's pot aguantar!... Si á una se li agafa 'l peix, crits; si una fa la sopa salada, crits; si una per anar á la font está més d'un' hora, crits... En fi, que acaban per aburrirla á una...

— Y, naturalment, una diu: prou!... y 's determina á tirar la capa al toro. ¡Molt bé! De manera que vosté, cansada de las taulas de las cuynas, vol dedicarse á las del teatro.

— Si 'ns enteném ¿per qué no?

— Y ¿cóm ha sigut que li ha vingut aquesta idea?

— Els dependents de cal adroguer ne tenen la culpa. Tant m'han dit y repetit que soch la més

QÜESTIÓ DE PEL

maca del barri; que no hi ha hermo-
sura que 'm pugui passar la mà per
la cara; que la mateixa diosa *Menus*
—¡sí, senyor! hasta aixó m' han dit,
—que la mateixa diosa *Menus* que-
daria ofegada si 's posava al costat
meu, que al últim m' he revestit de
valor y he vingut á donar aquest pas.
Digui, ¿que troba que no soch bona?
—Veurá, considerada aixís, al pri-
mer cop de vista, no va del tot mala-
ment... Giris d' esquena...

—Tingui...
—Ara posis de perfil.
—¿Cóm vol dir?
—De costat.
—¿Dels costats ne diuhen perfils
vostés? ¡Quín llenguatge més raro!
—¿Quina edat té?
—¿Quants anys me fa?
—¡Ay, senyoreta! No m' hi dedico
jo á fer anys: lo únich que faig es
cobrar y pagar nóminas.

—Vaig pels dinou.
—¿De veras? ¿Vol dir que... no se 'n posa de més?
—Miri, vosté mateix ho pot contar; vaig neixe l'
any que hi va haver aquella nevada tan grossa.
—Sí, ja ho recordo; y que al estiu següent els
mantecados van anar tan barato... ¿Y qué sab fer
vosté?

—¿En quín sentit ho pregunta?
—¿Sab cantar, sab ballar, sab declamar?
—¿Cantar? ¡Demanil... Tot lo més modern que ara
s' estila. El *morrongo*, el *frú-frú*, els *dos lunares*...

—¿Y ballar?
—¡Ja ho crech! Vaji al *Salón Español* y li sabrán
dir. Cada diumenge á la tarde soch la primera d'
anarhi y l' última de sortirne.

—Es qu' es precís que sápig a certs balls que al
Salón Español no deuhen ballarlos. Verbi gracia la
dansa oriental, el *tango sugestiu*, el *pas magnétich*...

—Aixó ray; si no 'ls sé, 'ls apendré. Fos una ora-
ció molt llarga, potser nó que no l' apendria; pero
un ball?...

—¿Ja sab també que per fer de bella s' ha de pre-
sentar molt... lleugera de roba?

—¡Millor! Al estiu ¿qué més vol una sinó anar
fresca y ab comoditat?

—¿Quín nom pensa posarse?
—¡Ayay! El meu: *Ciscona*. ¿Que no está bé?
—¡Fagil... ¡La bella *Ciscona*!... ¡Vaya un efecte fa-
ria aquest nom al cartell... Se l' ha de mudar, com
fan totes las que 's dedican al género.

—Vosté mateix, donchs: pòsim el que vulgui.

—¡Fora moscas!

—Li dirém... la bella
Magnolia...

—¡No! Aixó sí que de
cap modo. A casa 'ls amos tenen una
gosseta que se 'n diu, y tots els ve-
hins se pensarian qu' es ella.

—N' hi buscarem un' altre. Y
¿quánt vol guanyar?

—Li seré franca: ara guanyo qua-
tre duros.

—¿Cada día?

—¡Cada mes!... Vol dir que *con tal*
que me 'n dongui sis...

—¿Cada mes?

—¡Cada día!... Pero aixó sí, 'ls
diumenges á la tarde no conti ab mí.

—¡Ah! ¿No voldrá treballar?

—No, senyor: vull tenir el dret,
si 'm passa pel cap, d' anar al *Salón*
Español á cargolarlas'hi un rato.

—Perfectament: dissapte debutará.
Pero... si ha de seguir el meu consell,

interinament no despatxi als amos encare.

—¿Per qué ho diu aixó?

—Perque... podria ser que 'l públich no volgués
reconeixe 'l seu mérit, y ¡qué diantrel... sempre es
bo guardarse una poma per la sed.

A. MARCH

QUADRET

Camina al etzar, sol, el jorn devalla:
ambulant portador de un patrimoni
lligat al cap d' un pal, un fardo informe
ab penjarellas que belluga l' ayre.
L' aclofa 'l pés d' un gros cistell de vímetes
ple de bossins de pá, en rara amalgama
de tou, de babejat, de blanch, moreno,
guspiras de pietat; capbaix s' endinza
d' una barraca negra ab grans escaletxas
per las que hi passa 'l vent xiulador tétrich.

Damunt d' un tros de manta, que arrecona,
busca la son que 'l fret li regateja
ficantseli pel cós batxiller, cfnich
y 'l fá estremir sovint y li obra 'ls párpres
que veuhen una nit negra com sutje.

S' aixeca ab sobressalt, ferintlo ovira
la claror del matí, surt al defora
y veu que un cel de plom neu llagrimaja
vestint ab mantell blanch la encontornada.
La perspectiva fosca de la vida,
la soletat y els anys, els recorts joves

avisats per la ment dú la memoria
y el fan patir del cor y 'ls ulls li mullan
al arrencá una queixa imperceptible...

J. COSTA POMÉS

PROBLEMAS DE LA VIDA

—Té, ves á omplí 'l canti y torna desseguida, que tením sed.—

Era la primera vegada qu' en Biel, el nou aprenent, anava á la font.

Hi arribá, demaná tanda y al tocarli 'l torn, després d' un llarch rato d' espera, va omplir.

Alegre, afanyós, lleuger com una dayna, torná en Biel á emprendre 'l camí del taller; pero apenas havia donat quatre passos l' aturá un home.

—Noy, fesme 'l favor; donam una mica d' aygua.

—Es qu' es pels fadrins...

—Deixa, home, l' aygua no 's nega á ningú: no siguis salvatge...—

Quan ho deya, senyal qu' era veritat: l' aygua no 's nega á ningú.

—Té, gracias.

Y l' home, satisfeta la seva sed, va tornarli 'l canti.

Reemprenqué en Biel el camí, y vuyt passos més enllá va sentirse dir per segona vegada:

—Noy, fesme 'l favor...—

L' aygua no 's nega á ningú... Si havia deixat beure al primer ¿per qué á n' aquest havia de desayrarlo?

Begué 'l transeunt assedegat, y en Biel continuá la seva interrompuda marxa.

De prompte, torná á sentir la mateixa intimitació:

—Noy, deixam beure una mica...

¿Qué havia de fer el candorós aprenent sinó deixar-lo beure? L' aygua no 's nega á ningú.

Apretant el pas, donchs el pobre xicot comprenia que ja havia perdut prou temps, procurá arribar al taller, ahont sens dupte l' esperavan; pero al tornar la cantonada:

—¿Vol fer el favor del canti, noy?

Y com que «l' aygua no 's nega á ningú,» en Biel no tingué més remey que donarne també á n' aquell home.

Mes succehí que mentres ell bevia, passá una dona.

—Noy, donam un tragué d' aygua.

Y adonantse'n el forner, que prenia la fresca á la porta, se sentí atacat per la sed.

—Donam un tragué d' aygua, noy.

L' AGREGACIÓ D' HORTA

—A mí no 'm sab greu agregar-me ab tú, pero ¿ja 'm tractarás bé?
—Pregúntaho á n' aquests, que han tingut ocasió de probarho.

Y observantho el manyá, que reblava un pern al cargol, també va volguer beure.

—Acóstat, que me 'n donarás un trago.

Resultat; que al punt en qu' en Biel arribava á la porta del taller, maquinalement sacsejá el canti y lentsá un crit.

—¡Buyt!... ¡Ni una gota! ..

Torná á la font; pero cabalment feya un minut que s' havía estroncat, y l' infelís aprenent no sabia que per aquells vols n' hi hagués cap més.

Pensatú, trist y amarat de suor, va presentarse al fi al taller ab el canti buyt, després de dugas horas de rodar pel carrer.

—¿Y l' aygua?

—La gent se me l' ha beguda. ¡Com que no pot negarse á ningú, y tothom me 'n demanava y ara al tornar á la font diuhen que s' ha espatllat! ..

—¡Ets un imbécil!

En Biel, á pesar de la seva poca edat, davant d' aquell insult, sense donarse'n compte va sentirse filosofop.

—No ho entench—se deya, parlant ab ell mateix:

—Si negas l' aygua, ets un salvatje; si no la negas, un imbécil... ¿Cóm s' arregla aquest conflicte?... Decididament aixó d' anar á la font, ara com ara, es un compromís dels grossos.

MATÍAS BONAFÉ

LA CREU DEL MATRIMONI

Si va traginar la creu á l' espatlla, l' fill de Deu, r-signat y sens desmay, ell va trobá un Cirineu, mes l' home no l' troba may.

Per la creu del matrimoni tan sols s' hi presta l' dimoni á ferli de Cirineu, y sens qu' ell may se 'n adoni se li repenja á la creu.

L' ha de dur puga ó no puga sol, eixa creu tant feixuga, fins que al Calvari ha arribat: la suhor may se li aixuga: ¡quan es á dalt si ha suat!

Y ell camina sens rezel y aixeca 'ls ulls vers al cel quan l' hora ja es arribada: si te sed, li donan fel, y la sogra la llansada.

L' HEREU D' HORTA

LLIBRES

AL SOL, novela canaria por ANGEL GUERRA.—Las novelas tenen un valor especial quan al interés y á l' emoció que desperta l' assumpto, s' hi uneix el color local, l' ambient, el sentiment de la naturalesa y de la vida. A n' aquest ordre pertany la que ab el títol *Al Sol*, acaba de veure la llum pública, formant el volum 87 de la popular *Colección Diamante*.

Angel Guerra 'ns traslada á las terras canarias, que refrescadas per las brisas oceánicas conservan sa naturalesa africana, rebent els ardorosos petóns de un sol caldeant. Allí situa son idili trágich, que sols allí podria passar. Es com un fruyt expontani de aquella regió, pero un fruyt en plena sahó, perfumat y sucós, y que naturalment aromatisa 'l paladar, proclamant las altas qualitats que pera narrar y descriure adornan á son autor, qui posa al servey de l' observació atenta de la naturalesa y del cor humá, un estil vigorós, vibrant, calent, impregnat dels ardors del astre rey que tot ho vivifica.

Mereix un calorós aplauso la direcció de la *Colección Diamante*, per haver enriquit aquesta biblioteca ab un'

obra de verdader mérit y de una originalitat tan seductora.

HISTORIAS DE PÁJAROS QUE PARECEN DE HOMBRES.—Poesías de *Félix de Aramburo*—Vels'hi aquí un llibre simpátich per molts conceptes. Ho es en primer lloch per son valor literari y per la seva intenció pedagógica. El Sr. Aramburo, digníssim catedrático de la Universidad de Oviedo, ha condensat en una serie de poesías relativas á la vida dels aucells, un munt de profitosas ensenyansas, y ho ha fet ab un art tan exquisit que ni en un sol vers la tendencia didáctica fa desmereixer las condiciones poéticas de las composicions. Poeta de imaginació, de sentiment y sobre tot de un gust molt depurat, se remonta sempre á major altura de la que solen alcansar ordinariament els fabulistas.

Es además simpátich el llibre per un' altra circunstancia: l' de haverlo donat á l' estampa generosamente el Sr. D. Francisco Cepeda, com un homenatge de admiració tributat á la Propaganda d' Extensió Universitaria de Asturias, y al objecte de ser distribuhit gratuitamente als noys estudiosos de aquella regió, una de las qu' en materia de progressos de l' ensenyansa marcan á la vanguardia, en la nostra Espanya.

El llibre no está destinat á la venta, sino á ser regalat com un estímul de aplicació als noys de las escuelas, que al rebre l, possehirán una bonica joya tipográfica, esmeradament impresa y adornada ab ilustracions dels senyors G. C. (Ruyo) y J. L. Cherón, de molt bon efecte.

COLECCIÓN DE MANUALES SOLER.—Conjuntamente n' hem rebut tres, que son els últims que acaban de publicarse, y que portan els següents títuls:

Agronomía.—Tratado elemental por *Aurelio López Vidaur*, Ingeniero Agrónomo y Catedrático numerario en el Instituto general y técnico de Barcelona. En ell van compresos la *Fisiología vegetal agrícola*, la *Meteorología agrícola* y la *Agrología* perfectament compendiadas y al alcans de tothom.

Las Bases del Derecho Mercantil, por *Lorenzo Benito*, Catedrático de dicha asignatura en la Universidad de Barcelona. Tracta l' obreta del Dret Mercantil en general, presentant un esbós históric de la legislació mercantil y un plan racional de codificació de la mateixa; y además del dret Mercantil Espanyol en particular, oferint una exposició sistemática del contingut del vigent Códich.

Antrometría, por D. *Telesforo de Arzandi*, Catedrático de la Universitat de Barcelona. La materia de aquest volum está conformada ab els darrers avenços de aquesta moderna ciencia, que tant ha contribuít als progressos de la biología.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

L' Avar, comedia en cinch actes de *Molière*.—Traducción de *J. Roca Cupull*.—Forma part de la Biblioteca popular de *L' Avenç*.

Obras poéticas de Campoamor.—En forma de quaderns, ab una ilustració en cada un, y al inverossmil preu de 15 céntims. está donant á la estampa, la casa Tasso. las obras poéticas del celebrat poeta castellá. L' edició es molt elegant.

Els criollos del Ensanxe.—Sainet en un acte y en vers, original de D. *Joseph Negre y Farigola* estrenat á *Romea*.

RATA SARTA

TÍVOLI

• Dilluns á la nit, després del ensaig general de la nova ópera de n' Morera, l' tenor va acordar que l' endemá dimars estaria indisposat... y á tenor de aquest acort, no

SPOLIARIUM MUNICIPAL

L' arrastre del honor

hi hagué mes remey que suspendre l'estreno de *La devoció de la Cruz*.

[Quan cert es aquell refrá que diu: «Un mosquit es patilla un' orga!»]

Queda, donchs, en peu la nostra promesa. La próxima senmana parlarem de aquesta nova producció, ey, si Deu y 'l tenor volen.

NOVEDATS

La legge del uomo, es un drama de Hervieux, que tanca una tassis molt clara y destacada. Se tracta de demostrar que l'home, autor de las lleys, las ha fetas totas á son favor, y sense recordarse en molta cassos dels drets, de las necessitats ni dels sentiments de la dona.

Víctima de las lleys aplicables á la infidelitat conjugal, la protagonista, veu desfeta tota la seva vida. Y mes tart, tal com n' ha sufert com á esposa, n' ha de sufrir com á mare, ab motiu de l'estimació que 's profesan la seva filla y 'l fill de la amant del seu marit, resoltos á casarse.

L'obra de Hervieux es d'aquellas que se'n van de dret al seu objecte, ab una gran decissió. El cas, que constituheix la seva tassis ho ompla tot. No son necessaris incidents ni episodis per allargar mes ó menos la seva acció.

L'interés que 'l drama desperta es molt viu, contribuint á sostenir-lo la consistencia dels personatjes dibuixats de má mestra. En sas lluytas y contraposicions ofereixen sempre un caràcter molt humá.

Una de las originalitats de l'obra estriba en son desenllás. Qualsevol dramaturg del pilot hauria resolt el conflicte per medi de la violencia y ab la corresponent efusió de sanch. L'Hervieux ho fá en una forma mes humana, apelant á l'abnegació dels pares, que se sacrifican per la felicitat dels seus fills.

Quan tot sembla esfondrarse á son entorn l'espós trahit y l'esposa enganxada, encare oviran una espurna d'esperansa en aquells joves que s'estiman.—Aquí está 'l nostre esdevenir—diu un d'ells, y cau el teló.

L'obra tingué una execució esmeradíssima per part de tots els artistes, distingintse de una manera especial la Mariani y la Paoli, en Paladini y en Zampieri.

Louie de Weber es una gatada en quatre actes, una mica repelosa, per lo que respecta al assumpto y á certas coincidencias algun tant rebuscadas que facilitan el seu desarrollo; pero admés aixó, s'ha de reconèixer que l'autor te enginy, travessura y una gracia y un bon humor inagotables.

El públich s'hi fá un panxó de riure, y la Mariani troba ocasió de fer gala de la seva ductilitat, de la frescura de son talent, y de sa maliciosa picardía.

CATALUNYA

¿A qué parlar de *Nerón* de 'n Cavestany, després del espay que li dediquém en la secció de *Crónica* del present número?

Sols ens cal afegir á lo expressat, que la obra sigué posada ab sumptuositat y riquesa.

[Llástima de diners gastats y d'esforsos perduts en una producció tan adotzenada!]

La senmana próxima parlarem de la comedia *Mariucha*, que havia d'estrenarse ahir á la nit.

En Pérez Galdós després de favorir al públich de Barcelona ab las primicias de aquesta producció, ha honrat l'estreno de la mateixa ab la seva presencia personal.

Ab la qual ha adquirit aquesta novetat, tot el caràcter de un verdader aconeteixement.

N. N. N.

EL BARRET DE PALLA

Ab l'esclat de primavera que 'ns du la florida Pasqua, omplint els arbres de fullas y de suaus olors las pradas; en que 'ls aucells saltironan joganers de branca en branca

y el sol per la nostra esfera allarga sa caminada, pels passeigs de la gran urbe hont la gent s'hi empeny y embrassa, fa 'l seu debut, sempre alegre, el groguench barret de palla. El primer qu'entre la nota dels mes obscurs se destaca, ens sorprén de tal manera, que 'ns sembla una cosa extranya, y 'ns mirém al individuo que així ab els demés contrasta, com si anés errat de comptes ó signés d'un'altra rassa procedent de llunyas terras ahont el rich du *jipijapa* á totas horas y el pobre apenas pot portar calsas.

Com si fos peste, malura ó qualsevulga altra passa, s'encomana desseguida lo de dur barret de palla, y als pochos días d'eixí al públich el primer que obra la marxa, com si fos alló dels peixos que diu la Bíblia sagrada que de tres varen sortirne tants mils que no pot contarse, avuy vint y demá trenta y demá passat vuytanta, els barrets igual que 'ls peixos segueixen multiplicantse.

Quan ja la invasió es completa, l'alegría m'ompla l'ànima y llavors la fantasia se'm desborda y se'm esplaya. Ja som al estiu, murmuro, ja som al temps que 'ns encanta: el barret de palla 'ns porta ilusions de benhauransa.

Quan ell ve 'ls jardins s'omplenan de flors d'olors delicadas y de colors qu' enamoran y de formas sempre gratas. Quan ell sa grogor alegre paseja per nostras ramblas, las donas també 's passejan ab els clavells adornadas que aumentan mes la hermosura de las sevas propias gracias. Quan ell surt, de tendras fullas se cubreixen tots els arbres calmant ab sa fresca sombra del sol xardarós la calda.

Ab ell aném á la terra, oassis que 'ns encoratja la energia, per rependre el treball en que se 'ns gasta. Ab ell aném á las festas majors de nostra encontrada per admirar las pubillas que 'ls rams á la plassa ballan y ab las costums perpetúan la vida de nostra rassa. Quan ell ve, tot es bullici, quan ell ve, 'l cor se 'ns aixampla. Ab ell, voltat de rosellas, devallan de las montanyas els segadors coratjosos portant la bandera blanca, el sarró ben plé á la esquena y sobre 'l sarró, esmolada la fals, que ve á ser el símbol del Treball en nostra patria!

¡Benvingut sia! ¡joyosos saludemlo ab tota l'ànima, qu' es de pau y d'alegría emblema 'l barret de palla!

SIMÓN ALSINA Y CLOS

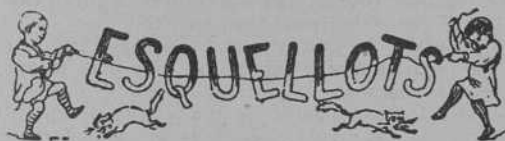
DÍALECHS BREUS

—Sinyor guardia: aquest laón que dissen qu' está tan malalt ¿qu' es uno dels d' aquí?
—No; es uno dels d' allá.

—¿Sab, per mí, qui 'n té la culpa d' aixó del papa?
—¿En Lerrús?
—¡Sí, senyora!

Ara s' ha descobert un' escriptura de principis del sigle passat, de la qual resulta que tots els drets de la Rodalia de Corbera havian sigut cedits al Estat per una suma convinguda.

Aquests drets son els que donaren peu al Marqués de Ayerbe pera sostenir aquell plet famós que perdé la Pubilla, haventlo tingut de saldar ab uns quants milions de pessetas.

Pero l' escriptura verdadera, original, obrava, segons diuhen, en els Arxius de la Capitanía general, y de allí va desapareixer.

Tenim, donchs, en perspectiva un altre plet de restitució, que qui sab, si després de inflarlo, se convertirá per la pobra Pubilla en un nou gep tant ó més abultat que l' anterior.

Perque sobre Barcelona sembla que hi pesi fatalment la meytat de la maledicció de la gitana, més grave que la maledicció entera. «Plets tinguis...»

Ara respecte á guanyarlos ni se 'n parla, puig ja se sab que 'ls ha de perdre tots.

Primer van ser examinats els jefes y oficials de

la Casa gran. A continuació van serho 'ls delinents y 'ls escriptors. En l' actualitat s' examina als cataseos.

Rahó tenia, donchs, aquell empleat que deya:

—Aixó més que una Casa consistorial es una Universitat!

L' altre día en Vázquez Mella doná una de sas conferencias en el Centre de Viatjants de Comers.

—¿Es que 'ls viatjants de comers s' han fet carlins?—vaig preguntar á un soci que té vara alta en la casa.

—No, senyor—me va respondre.—Aquí lo que hi ha, es qu' hem considerat al Sr. Vázquez Mella com un dels nostres, com un viatjant, que va pel mon ab el fardo de las sevas ideas sobre las espatllas. Pero 'l pobre no ven res: no porta més que saldos, géneros averiate, passats de moda.

Son molts els regidors que han demanat llicencia, pera passar á fora la temporada de las calors.

Comentari de un Gutierras:

—Parece mentida que los rechidores sean tan comodones. ¿Dónde estarán mas regalados que en la Casa gran, donde todas las cosas, incluso los del honor municipal se toman tan á la fresca?

Al Gran-vía feyan ópera barata.

Pero tot d' una van desaparéixer els empressaris ab els fondos, deixant als artistes penjats y ab cant gelat á la gola.

¡Cosas de teatros!

Molts cops las temporadas que comensan ab música d' ópera, acaban ab música fugada.

¡Y ab unas fugas que tenen molts parells de bemols!

Escriuhen desde Madrit á La Perdiu:

«L'altre día en Silvela y en Dato varen dinar ab en Sandiumenje pera lligar caps y comensar á embastar las elecciones municipales.»

Un recort.

No fa encare dos mesos que aquest mateix senyor Sandiumenje, era rebut ab grans honors en la Lliga regionalista, com á candidat á la senaduría de l' Económica, proclamat pels companys de causa.

¿Y ara dina ab en Silvela? ¿Y ara lliga caps y embasta elecciones municipales?...

Pero escoltin: ¿traballa per compte propi ó per encàrrech dels perdigots?

Valdria la pena de que 's posés en clar: aixís com també, si 'l Sr. Sandiumenje ha après aquesta feyna de llensadora, en el poch temps en que va freqüentarse ab els teixidors de la Lliga.

Perque aixó d' enretirarse y arrimarse á n' en Silvela, primer que 'l Sr. Sandiumenje ho varen fer els perdigots.

A Manlleu hi ha una Associació Catalanista que 's proposa erigir un monument... ¿á quí dirían? Al bisbe Morgades.

Aixó no te res de particular, perque succeheix ab l' admiració lo que ab els gustos, sobre 'ls quals no hi ha res escrit.

Lo notable es que l' Associació manlleuhenca, apoya la seva idea, invocant el nom de 'n Jascinto Verdagner.

«Morgades y 'l gran Verdagner— diu textualment—eran amichs y 's compenetravan. Per aquest motiu lo bisbe protegía al sacerdot, fentli entrega de un benefici á Barcelona, que li assegurá sa subsistencia.»

Aixís s' escriu l' Historia de la terra, pels que més blassonan de honrarla y estimarla.

AUCELLS DE PAS

ELISSA ROMERO

Celebrada bailarina del género modernista.

Ni 'l benefici que tingué á Betlém assegurá la subsistencia del pobre Mossén Cinto, ni aquesta miseria li fou concedida pel bisbe Morgades, sino pel bisbe Catalá.

De manera que 'ls reconsagrats de Manlleu, aixís com no s' han trencat el cap, en esbrinar la certesa dels fets, tampoch se l' haurán de trencar gayre en buscar pel monument que pensan erigir al bisbe Morgades, una forma económicament apropiada.

Donantli la forma de una roda de molí, quedarán com uns homes.

Per originals els yankees.

Al enterarse un ciutadà de New-York de l' operació feta en la persona del Papa, telegrafia oferint deu mil duros, per una porció del líquid pleuròtic que li van treure.

Y ara es del cas preguntar: ¿Credulitat ó negoci?

En aquest últim cas ¿volen dir que no podria organitzar-se un trust en tota regla, per explotar degudament las virtuts miraculosas de aqueixas reliquias líquidas?

¡Olé por los mozos cruos!

¿Se recordan de aquell *Morenillo de Sevilla*, á qui un toro va esbotzar el ventre, 'l día set del passat juny, al tirarse á la plassa pera lluirse, com á aficionat de grans aspiracions?

Donchs ja está curat... Y aixó que tothom el donava per mort.

Curat y en disposició de tornarhi, si una empresa qualsevol el contracta en qualitat de suicida.

Aixó te la carrera tauromáquica: s' adelanta á copia de *suspensos*.

A copia de *suspensos* en las banyas dels toros.

A alguns dels tranvías se 'ls ha tret els cristalls posanthi en son lloch unas varetas de ferro y un filat metàlich perque 'ls passatjers no puguin treure 'l cap ni 'ls brassos.

A n' aixó, anyadim'hi l' empastifada de lletereros ab el *se prohibe*... alló y alló altre y lo de mes enllá y á mes figurems'hi els dos civils que acostuman anarhi sempre y vels'hi aquí convertit el tranvia en una especie de presó ambulante.

Espigolo de un periódich francés:

«La societat protectora de animals informa al públich qu' enguany discernirá premis excepcionals, á las personas, que durant 1903 més hajin contribuít á la protecció de las bestias.

»A tal efecte prega als que desitjin obter á algun premi, que s' apressurin á expedir las sevas sollicituts degudament justificadas.

»Y tant com s' han apressurat! Aquí 'n van alguns que poden servir per mostra:

»N.º 17.—Fa deu anys que visch ab el tros de animal del meu marit, sense que may haja tingut de reproxarme res.

»N.º 120.—Ab perill de ma vida vaig detenir un carruatge que anava á esclafar al propietari de la casa ahont visch, y qu' es per cert molt bestia.

REFORMA ÚTIL

D' ara endavant, com á mida de precaució, diu que tots els trens d' Espanya portarán aquests dos vagóns.

ESCOLTI, SENYOR BOLADERES:

Ja que 'ls regidors se queixan tant de la calor y per xó no van á las sessions municipals, ¿per qué no fa fer á Moncada un *Saló de Cent* d'estiu ab arreglo á aquest modelo?

»N.º 123.—Tinch 25 anys, y estich baix la dependencia de uns tutors nombrats judicialment, per haverme menjat una fortuna de 300 mil franchs, ab una *cocotte* (gallina) á la qual cuido ab un carinyo extraordinari.

»N.º 250.—Sis anys fa que visch en un pis farcit de xinxas sense que may m' haja vingut l' idea de matarne ni una.

»Si la Protectora ha de adjudicar premi á tots els postulants, no 'n tindrà prou per més que 'n crehi.»

Fa un quant temps qu' en el Passeig de Gracia s. han establert unas montanyas russas económicas.

El trajecte es llarch y barato. Tot aquell qui las vulgui probar, no ha de fer mes qu' encaixonarse en un dels ómnibus «La Catalana» y per cinch céntims se divertirà de debó. L' efecte es sorprenent y l' ilusió complerta. Son tants els alts y baixos de la cascada d' aquella vía que sembla que 's descendeixi de la montanya mes alta al abisme mes fondo; pro aixó seguidament, seguidament, fins á Gracia.

L' únich mal que hi trobo es que 'l pobre que hi arriba á anar n' arreplega una de sotrachs y tron' tolls qu' en tot el día no serveix pera res. Pero senyors, no mes costa que cinch céntims!...

Decididament s' ha de donar las gracias, á l' inglés dels tranvías y al arcalde de la ciutat que á mon modo d' entendre hauria d' ésser menos excellentíssim y mes excelent.

No hi ha com els negociants pera queixarse per vici.

Durant el passat mes de juny, en que ploqué tant, li digueren á un botiguer de parayguas:

—Ara sí que 'n deu vendre de parayguas, que cada día plou.

—Es veritat; pero en cambi no 's ven ni una sombrilla.

À LO INSERTAT EN L' ÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA.—*Pen-ti-na-do-ra.*
- 2.ª CONVERSA.—*Abdón.*
- 3.ª GEROGLIFICH.—*Per moscas al istiu.*

XARADAS

I

No existeix la destrucció el total es un engany, per lo tant cinch el tres digui que 'l joch *hu-dos-terça-quart*,

UN BANY APROFITAT

En tant que dins del bressol
el crió fa la dormida,

el digne municipal
vinga festejar la dida!...

l'únic que fá es disgregarho
y escamparho pel espay
en forma d' oxigen y ácits
que al ser l' hora formarán
cossos nous, d' extranyas formas
d' una planta, un mineral,
ó part de víscera humana
que al morí 's transformarán
per seguir la ruta eterna
que Natura 'ls vá trassar.

J. COSTA Y POMÉS

II

Part del cos *invers-primerà*,
aliment n' es la *segona*,
es metall *invers-darrera*
y el *Total* un nom de dona.

F. VIRGILI R.

TRENCA-CLOSCAS

N. GENARO MACIÀ CHIA
FORNER
CORNUDELLA

Combinar aquestas lletras de manera que resulti lo tí-
tol d' una molt aplaudida sarsuela y 'l nom de son
autor.

JOAQUIM SARAGONÉ

CONVERSA

- ¿Que tal Noy Tit?
- Ola Llamparóns: ¿qué no ho sabs?
- ¿Qué?
- En Bofarull enganya á la seva dona.
- ¿Ab quína xicota?

-Nada menos que ab una que l' hem anomenada tots
dos, pero no t' diré quí es porque si ell ho sabia m' ta-
llaria la...

-¿Qué?

-També t' ho he dit.

ARTILLERO

COMBINACIÓ MUSICAL

DO
RE
MI
FA
SOL
LA
SI

Sustituir el punt per lletra de manera que cada nota
musical dongui un carrer de Barcelona.

J. COCA

GEROGLÍFICH

X

KK

LI

JRL

I

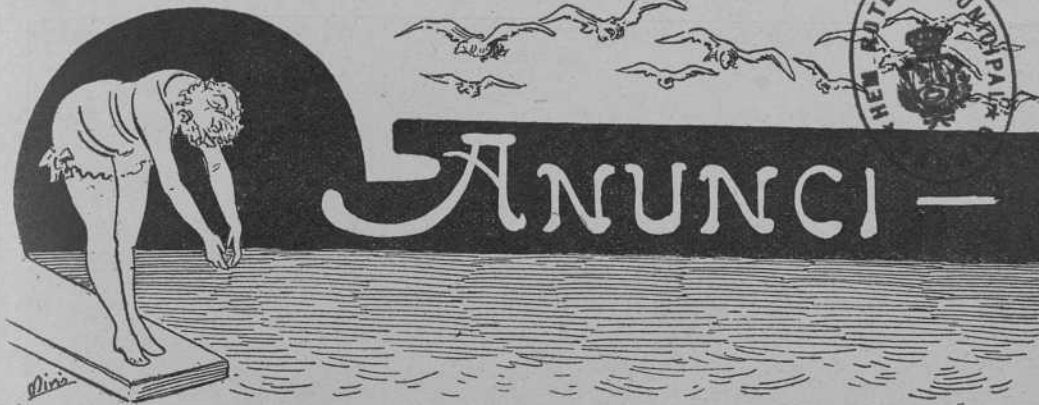
ACETILENO

PAU PEU PAU

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

ANUNCI

NOVELA CANARIA
POR EL
NOTABLE ESCRITOR
ANGEL GUERRA

OBRAS COMPLETAS

DE

EUSEBIO BLASCO

Dos tomos en 8°, Ptas. 6

RUIZ-ZORRILLA

DESDE SU EXPULSIÓN DE ESPAÑA HASTA SU MUERTE

1875 — 1895

Recuerdos políticos de E. PRIETO — Ptas. 3

CIENCIAS Y PACIENCIAS

(DEL CALAIX D' UN SABI)

PER FRA NOI

Un tomo en octau, Ptas. 1

CATALANISTAS EN ADOBO

POR

EL MALETA INDULGENCIAS

Un tomo en 8°, Ptas. 1

¿El pueblo español
ha muerto?

POR EL

Dr. MADRAZO

Ptas. 3

MARIUCHA

OBRA NUEVA DE

B. Pérez Galdós

El lunes se pondrá á la venta

Magnífica lámina alegórica de

LA REPÚBLICA

propia para ser colocada en los Casinos y Centros democráticos

Mide 65 por 50 centímetros

Ptas. 2

Novedad

WILLY

CLAUDINA EN SU CASA

VERSIÓN ESPAÑOLA DE RUIZ CONTRERAS

Ptas. 3'50

VAN PUBLICADAS

Claudina en la escuela, Ptas. 3'50 — Claudina en París, Ptas. 3'50

OBRA NOVA
C. GUMA
2 ralets

SOTA LA PARRA

Un tonnet de
32 planas
2 ralets

AL SOL

OBRA NUEVA
Tomo 87
COLECCION DIAMANTE
Precio 2 reales

NOTA.—Tóthom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responem d' extravjos, si no 's remet ademés un ral pera certifiat Als corresponsals se 'ls otorgan rebaixas.

TEATRO ELDORADO

Fot. Audouard

MARIA GUERRERO
en la nova comedia *Mariucha*